

VERDA FAMILIO

NEPRAVIDELNÝ dvojjazyčný zpravodaj Esperantského klubu v Mnichově Hradišti,
pro členy a příznivce mezinárodního jazyka.

Odpovědný redaktor – MUDr. Josef Hradil, 29501 Mnichovo Hradiště, Družstevní 1161

Cena: dobrovolný příspěvek

Podávání novinových zásilek povoleno Oblastní správou pošt Střední Čechy v Praze,
č.j.P/Fiš-2295/92 ze dne 16.XI.1998

KRISTNASKA NUMERO

Número 1 Januraro 1994 leden Číslo 1

[illegible]

Ĉu vi kapablas argumenti por Esperanto? (Daŭrigo) Ni staras antaŭ plua argumento, kiam niaj kontraŭuloj asertas, ke Esperanto estas lingvo morta, artefarita, naivanta. Tion ili papagas (papouŝkujŝi) dum longaj jardekoj, dum kiuj Eo pacience evoluiĝis. Latina lingvo ne trovante praktikan uzon krom papaj (papezŝkĉ) enciklikoj mortis kaj ne estas kapabla esti uzata en praktika vivo. La pruvoj modernigi ĝin ĉiam fiaskis. Ekzemple la terminon „lokomotivo“ la reformistoj kapablis traduki kiel „maŝino sur fera vojo movpelata per vaporo“. Niaj kontraŭuloj ne volas rekoni E-on, asertante pro nescieco, ke ĝi ne estas kapabla esprimi ĉion, kion la homo pensas en detalaj nuancoj kaj taksas ĝin pro tio „primitiva“. La primitiveco dependas de la lingvoscio. Por normala interhoma kontakto ni uzas vere lingvon primitivan; tamen ĝi kapablas esprimi ĉion, kion alportas la ĉiutaga vivo. Tiusence ne estas ideo aŭ penso, kiun sen granda pripensado Eo ne kapablas traduki. Restas la problemo de Eo kiel literatura lingvo. La belsonecon de fremda lingvo oni kutime taksas laŭ vasteco de la vortprovizo (slovní zásoby), vorta riĉeco, kiu ebligas konstrui versojn, arton belsone esprimiĝi. Por tiaj celoj evoluiĝis aliaj lingvoj dum longaj jarcentoj. Tamen Eo ja ankaŭ ne plu estas novaĵo kaj tiudirekte dum sia jarcenta uzo evoluiĝis. Por apero de nova termino aliaj lingvoj bezonis multajn longajn jarojn. Poetoj kaj aliaj lingvistoj sentante iun mankon abundis (oplývali) per proponoj de novaj terminoj, neologismoj. Pri ĉiu termino, kvankam ofte nekonacie kaj ne publike, estis gvidataj multaj dueloj (souboje). Venka estis termino, kiu trovis pli grandan eĥon en literaturo. Pli malforte subtenataj terminoj per natura vojo malaperis kaj la vivaj terminoj transiris en la ĉiutagan vivon. Tiel ekestis (vznikl) poeta lingvo, de multaj riproĉata, tamen gvidata al esprima pliriĉiĝo. Batalo inter favorantoj de neologismoj kaj fundamentistoj estos daŭra inter niaj vicoj. Tamen taksu ĝin sobre – ĝi estas vere necesa por plua evoluo de la literatura lingvo. Sen literatura lingvo nia internacia lingvo estus morta. Ni ja povas fieriĝi per kvalitaj tradukoj de mondkonataj verkoj kaj ankaŭ de sciencaj verkoj, kiuj havas sian lokon en la monda literaturo. Por ke ne estu la batalo por enkonduko de la nova termino ĥaosa gardas nia Akademio, kiu havas reguligan rolon. Ĉidirekte ignoras la lingvan mondan situacion nevolante agnoski, ke la gvidan rolon transprenis la angla lingvo.

Bezono de la nova granda PIVo estas jam sentata, kvankam nur de la pintaj esperantistoj. Por ĝenerala uzo PIVo /Plena Ilustrata Vortaro/ estas sufiĉe abunda kaj vere estas nun raraj terminoj, kiuj ne estas troveblaj.

Ni traktis Eon al tri ĉefaj vidpunktoj: lingvo konversacia, lingvo scienca kaj fine lingvo literatura. Ni lernis sufiĉe argumenti kontraŭ ĉirilataj riproĉoj. Multaj tamen ne estas konvinkaj, riproĉante, ke spite centjaran uzon, Eo ankoraŭ ne ĝeneralis. Ili mokus, ke tio estas pro organiza nekapableco de esp-istoj. Tamen ni havas mondan organizaĵon, kiu intensive zorgas pri disvastigo de la Ilo (Internacia Lingvo). Fakton de facileco de nia lingvo plej bone komprenas evoluanta tria mondo, kiu ne volas sin kliniĝi antaŭ imperialismaj mondlingvoj. Ĉi tie estas vere nutra tero por nia klopodo. Neniam rifuzu helpon al komencantaj afrikaj kaj aziaj esperantistoj. Ni ne estas riĉuloj, tamen ni scias, kion signifas amika ligo kun tiuj homoj. Peno (náamaha) lanĉita tiudirekte baldaŭ portos sian frukton. Kvankam poŝtelspezoj minacas sufoki nian movadon, ni elspezu nian monon racie. Amika konatiĝo kun la tria mondo alportos ĉiu ĝojon. Krom tio ĝi gvidos nin al modesto, vidante la simplecon de tie – la vivo kaj senmezuran penon pri eduko kaj penetro al alian mondon. Ni zorgu, ke trialandoj ne alportu al la merkato de internacia amikeco nur valorojn materialajn kaj ilian unuflankan sopiron pri facila vivo de civilizita mondparto, sed ankaŭ iliajn kulturajn valorojn, kiuj ofte povas plibeligi vivon nian. Tamen ne pensu, ke la vivo en la tria mondo estas tiom primitiva, kiel ni opinias. Televido alportis al ni scion pri aktuala stato pri edukiteco kaj vivo en ĉiuj mondpartoj. Ni vidas, ke la indiĝenoj same uzas aŭtomobilojn, same klopodas pri vivostandarto simila al nia vivo. Ni elektu kaj interŝanĝu moralajn kvalitojn per ekkon de ilia kulturo, filozofio, religio, nemateriaj valoroj, el kiuj eĉ ni povas elekti multajn principojn.

Aliaj riproĉas, ke Eo ne havas sian propran poezion. Tiuj gesamideanoj, kiuj okupiĝas pri Eo pli longan tempon ja scias, ke ni jam povas fieriĝi per propra poezio kun pli longa ol centjara tradicio. Eo kiel literatura lingvo kapablas esprimi ne nur ĉiujn nociojn, sed ankaŭ diversajn statojn de emocio, onomatopoeon k.s. Neologismoj: trajno, folkloro, descendi (vagonaro, popoltradicio, malsupreniri) jam tiom enhejmiĝis, ke nur malmultaj malkovris ilin. Tamen la kvanto da uzitaj neologismoj dependas de ĝenerala edukiteco de la aŭtoro – multaj taksas kelkajn neologismojn plene kompreneblajn, forgesante ke ne ĉies esprimkapablo estas la sama. Pro tio ni preferu uzi terminojn la plej simplajn por ebligi simplan interkompreniĝon kaj ni enkonduku neologismojn ne per sinonimoj, sed per esprimi detalan nuancon (odstin) de la prstencový. Ju pli aĝa Eo estas, des pli esprimkapagla, literatura. Legado de poezio alportas la saman ĝuon, kiel la poezio en nacilingvo. La esperanta poezio travivis en mallongigita formo la saman evoluproceson de simplaj poeziaĵoj trans romantikaj, klasikaj ĝis formoj modernaj. Eo kiel poezia lingvo estas kapabla traduki ĉiun mondan poezion de ĉiuj specoj, kie oni ŝatas internan ŝarĝon (náboj) de la vorto kaj ĝian belsonecon. Eĉ kapablo de tradukoj kaj diferencigo de dialektoj (Halvelik, Belgio) ekzistas. Esperanto devas havi esprimojn por blasfemoj (nadávky) kaj eĉ tiuj estis kreitaj. Eo devas esti kapabla transporti el la originalo la stilon de la aŭtoro kaj atmosferon de la verko. Multajn eĉ spertajn seniluzigas nekompreneco de aŭskultata poezio el elstare arte prezentita, precipe lirikaĵo (Seemanová). Ne hontu pro tio. Se la organizantoj de la prezentaĵo antaŭmetus la tekston, kiun vi antaŭ povus pripensi kaj trastudi, nur tiam vi povos plene ĝui la artan valoron de poezia prezentaĵo. Ĉu tiu manko estas karakteriza por e-poezio?

Tutcerte ne – antaŭ por aŭskulto de nacilingva lirikaĵo vi devas sin prepari, kun ĝuo gusti kaj poste digesti. Ĉi tie prezentiĝas denove la problemoj de neologismoj. Post kreo de la fundamenta simpla lingvaĵo e-a, ili estis ĉiam proponataj (mi ne povas senigi min de la impresoj, ke ofte el sopiro pri aŭtoro gloro) kiam la aŭtoro sentis mankon dum serĉado de la konvena vorto aŭ se li opiniis, ke neologisma termino estos ĝenerale pli favore akceptata pro sia klareco. Multaj eĉ supertaksis la sciojn de la leganto, supozante ke ĉiu intereso pri E-o devas esti poligloto. En la **historio** de IL-o (internacia lingvo) ĉiam estis kaj estos bataloj inter favorantoj de fundamenta lingvo kaj poetoj, kiuj pliriĉigis nian lingvon per neologismoj belaj kaj simplaj, sentante bezonon por bele esprimi sian lingvon. (Daŭrigota.)

Estimataj legantoj, mi proponas fondi E-asocion de nefumantoj. Ties tasko estu batali kontraŭ fumado kaj protekti rajtojn de la nefumantoj. Ja estas fakto, ke la fumantoj per sia aĉa „hobio“ malutilas al ceteraj homoj, ĝemas kaj malsanigas ilin. Mi persone eĉ asertas, ke la fumado agreso. Ĉar mi mem ne estas organizo kapabla, mi ne proponas, ke mi estu kunordiganto de la aktiveco. Eble troviĝos iu organizemulo kun la sama, do kontraŭfumisma starpunkto, kiu pretus la Asocion prepari, fondi, organizi. Mi kompreneble membrus, propagandus kaj pagus eventualajn (se tolereblajn) kotizojn. Cetere, la kunvenojn oni povus efektiviĝi dum UK-oj kaj aliaj ĝeneralaj E-aranĝoj. Kun saluto: Georgo Rada, Rybalkova 1029, blok 645, CZ 43401 Most.

Ĉu vi konas la gazeton „Šance pro důchodce SENIOR“? Postulu ĝin en via gazetvendejo. En ĉiu numero vi trovos informojn pri Esperanto en formo de movada neperforta aktualaĵo el la plumo de s-ano VI. Sládeček el Ostrava.

Ĉu vi kapablas argumenti...? Kontribuaĵo al la diskuto de Jindra Drahotová (Mladá Boleslav). - „Mi multe cerbumis, sed mi ne konis respondon. La tasko pli malfacila ol ĝi ŝajnas. Poste mi turnis la demandon: Kial ne lerni Esperanton? Kaj mi tuj povis trovi diversajn respondojn. Tiu ne lernas, kiun Eon ne bezonas uzi. Ekzemple rasisto preferas nur propran lingvon. Kaj kiu homo same ŝatas ĉiujn homojn: nigrajn, flavajn, judojn, alireligiulojn, ... Kiu en fundo de sia koro ne portas almenaŭ malgrandetan malamon? Eo estas ne nur la lingvo, sed ĝi estas ankaŭ vivkovinko, kiun la egoisto ne povas kompreni. Kaj kiu homo estas tute sen egoismo? Maldiligenteco estas ĉiam forta argumento por eklerni Eon. La maldiligentulo pensas pri lernado, kiel pri senbezono. Kiu el ni estas konstante diligenta? Kiu hodiaŭ havas sufiĉe da tempo, da pacienco, mono, entuziasmo? Sed la mondo bezonas Eon kiel ilon por interkompreniĝi. Do kiu lernos, disvastigos, varbos, subtenos, uzos, instruos, kulturos Eon? Ĉu anĝeloj? Ne, tute ne, evidente homoj! Mi opinias, ke Eo bezonas reklamon sur ĉiuj anguloj. Ĉiuj devas esti informitaj, por ke ili povu interesiĝi, scii, pri kio temas. La grandan filmon, emocian libron, songon de amata kantisto ... Tamen la reklamo bezonas monon. Ni venis al la fundamento. Ĉu povas esperantistoj fabrikii monon aŭ alian materialan valoron? Kiam ni gajnos rimedojn, tiam ni venkos. Ĉu ne? Jes – tamen la progreson neniu haltigos – kaj Eo estas progreso.

Preskorektoj: En VF 3/93 en la artikolo pro s-ano Janda mi erare skribis la baptonomojn: paĝo 6 linio 11 anstataŭ Antonín Jan kaj lin. 28 anstataŭ Olga Otylie. Mi pardonpetas de la nomitaj gesamidanoj! La redaktoro.

Forpaso: 16 jarojn regule subtenis per malgranda sumeto nian gazeton s-ano Jaroslav Jezbera el Březnice, nám.4. Nun la poŝto resendis nian sendaĵon kun lakona noto: li mortis Oferema, modesta s-ano. Ripozu en paco!